

ka – svarbiausios prielaidos visuomenei pristatyti pačius vertingiausias liaudies dainų variantus.

Trečioji šios serijos plokštelė – žemaitės Barboros Buivydaitės (1897–1982), kuri buvo ne tik dainų pateikėja, bet ir rinkėja, užrašiusi daug vestuvių ir kalendorinių švenčių papročių, pasakų, smulkiosios tautosakos, dainų tekstų, savos kūrybos eilėraščių. Kompaktinės plokštelės viršelį puošia guvių akių senolės, apsigobusios marga skarele, vilkinčios gėlėta palaidine, fotoportretas. Vos žvilgtelėjus be žodžių aišku, jog čia įrašyta „kaimiška“ muzika.

Leidžiant muzikinį folklorą, nejučiomis įsigalėjo nerašyta taisyklė tiek knygose, tiek plokštelėse daugiausia skelbti dzūkų tautosakos. Tai susiję su folkloro specialistų ypač vertinamu dzūkų melodijų archajiškumu, savitumu, pagaliau su šioje muzikoje užkonservuota senojo tradicinio kaimo žmonių gyvensena ir pasaulėjauta.

Tačiau tai nereiškia, jog gilių tradicijų relikty nesama kitų regionų dainose. Vienas tokių – B. Buivydaitės atstovaujama Žemaitija. Plokštelėje skelbiamos 29 įvairių žanrų dainos – darbo, vestuvių, karinės, meilės ir kt. Jos atspindi didžiulį dainininkės repertuarą, kurio vien dainų dalis yra apie 500 vienetų. Klausantis pateiktų dainų galima susipažinti ne tik su pačios dainininkės dai-

navimo stiliumi, bet ir susidaryti gana aiškų vaizdą apie regiono dainavimo tradiciją, jos kitimą ir šios kaitos mastą. Kaip dainavimas ir dainos kito, taps ypač akivaizdu, palyginus B. Buivydaitės padainuotą senovinę dainą „Plaukia pylėlė par ežirelį“ ir romaną „Žydiejo gielės laukuosi“. Įdomu, jog kontrastingi muzikinio mąstymo modeliai senųjų pateikėjų sąmonėje puikiausiai susgyveno!

Šis leidinys, palyginti su dviem serijos pirmaisiais, yra pagerintas. Greta jau įprasto įvado su dainininkės biografija ir repertuaro aptarimu (jį parašė Loreta Juciutė) pridedami visų dainų tekstai su Virginijos Baranauskienės transkribuotomis melodijomis. Taigi išmanantys natų raštą galės dainuoti ir iš natų, ne tik iš klausos mėgdžioti įrašę užfiksuotą senolės dainavimą. Beje, toks mėgdžiojimas be dainos struktūros suvokimo dažniausiai nieko gera neduoda: dainavimas yra toks pat individualus dalykas, kaip ir kalbėjimas, gestikuliacija, kūno judesiai...

Kruopščios leidinio sudarytojos ir rengėjos (be jau minėtų, Varsa Zakarienė, Vita Ivanauskaitė ir Daiva Vyčiniene), regis, bus pražiūrėjusios vieną smulkmenėlę, kurios labai prisireikia skaitant natų tekstą ir pateiktus jo variantus: liko nesunumeruoti poetinių tekstų posmai.

Živilė Ramoškaitė

Jurga Ivanauskaitė. Odė džiaugsmui: Eilėraščiai, Vilnius: Tyto alba, 2007. – 133 [11] p.

Žvelgdami į paskutinius iš gyvenimo pasitraukusių kūrėjų darbus, esame linkę ieškoti juose kokių ženklų, kuriais autorius galėtų būti išreiškęs tai, ko ligi tol nesiryzo ar nebuvo radęs progos pasakyti – ko nors tokio, kas skirta mums, kuriuos palieka. Taip buvo perskaityta ir ši knyga – prozininkės, eseistės, dramaturgės Jurgos Ivanauskaitės (1961–2007) paskutiniu gyvenimo tarpsniu parašytų eilėraščių rinkinys „Odė džiaugsmui“. Tai buvo netikėtumas

daugeliu atžvilgių. Čia bus kalbama apie vieną – apie lietuviškas tradicines patarles bei priežodžius, liaudišką frazeologiją, pasirodžiusius šiuolaikinės (ne vien pagal sukūrimo laiką) poezijos knygoje, tekstuose rašytojos, kurią išaugino miesto kultūra, kuri savo kūryba plaukė prieš tradicijos srovę, kurios dėmesio tiek buvo skirta Rytų kultūrai, filosofijai, magijai, taip pat atokesnės Vakarų Europos kultūriniam palikimui...

Tačiau paskutinėje (vienintelėje) poezijos knygoje, padalytoje į skyrius „Čia“, „Ten“ ir „Niekur“, staiga skaitome:

Ten gerai, kur mūsų nėra (Ten žuvis turi liežuvių, / todėl bučiuojas prancūziškai), p. 47; Kaip pavadinsi – nepagadinsi (batelis nepyksta, mėnuliu pakrikštytas <...>, o plaktuką pateiksiu vietoj deserto), p. 99. Daiktai irgi verti išmoningos savo šeimininkės: Kai manęs nēr namuose, / daiktai kelia orgijas, / prisigeria iki žemės graibymo <...>, bet vos įžengiu / pro duris, jie vėl / susigrąžina formas, sustingsta kaip įbesti, p. 123. Galima ištisą tekstą suverti iš liaudiškų ir šiaip tradicinių posakių:

.....
*nieko čia nepadarysi,
prigimties nepakeisi,
aukščiau bambos nepašoksi,
nuo savęs nepabėgsi,
prieš vėją nepapūsi,
ką moku, tą moku –
nugrimzti
ir vėl išnirti.*

„Priegalvio užrašai“, p. 33.

Mano širdyje pjaunasi katės, – sakoma eilėraštyje „Penktoji kelionė į Indiją“, o apie tuos, kurie „nukeliavo į Lurdą“, – Dievo pateptieji – / gimę po laiminga žvaigžde/su baltais marškinėliais (p. 12). Nemėgstu pavasario, / jis manęs – irgi, / bet kasmet susitinkam / kaip du užsispyrę ožiai ant siauro liepto (p. 13). Tradicinį posakį galima truputį ir

pakreipti (*Esu viena, bet / ne kaip pirštas, p. 43*), supoetinti (iš kasdieninio vienodi kaip du vandens lašai – į ...kaip lietaus lašai vienodi vyrai... p. 99). Galima įprastinį *Iš didelio debesio mažas lietus* netikėtai išplėsti ir išskaidyti kalbant apie pakilusias pulku skristi varnas, čia pavadintas Juodosios Madonos angelėmis, –

*iš didelio jūsų debesies
toks mažas palaiminimų lietus.*
„Gimtadienis“, p. 24.

Tokie savaip modifikuoti tradiciniai pasakymai, iškelti iš įprastinės semantinės-stilistinės aplinkos, įgyja naujų konotacijų ir darosi labiau pastebimi. O jeigu dar nepakankamai? Tada galima pateikti tikrą semantinę ir stilistinę disonansą:

..... *Septyni šimtai
epidemijos pakirstų kūdikėlių pilsto
mėlyną princų kraują iš tuščio
į kiaurą.*
„Rytas Džaipure“, p. 79.

Ši poetiškai šurpi nederinė neturėtų likti nepastebėta ir nepajusta.

Manau, tokie dalykai nepasidaro savaime. Tai nėra natūralus kalbos srautas, kalbėjimo tėkmė. Tradiciniai liaudiški posakiai anaip tol ne tradiciniame kontekste.

Gal tai – savo šaknų, savo kultūrinės priklausomybės liudijimas?

Tačiau šitai irgi gali būti skirta mums:

*nekvieskit
neatsiliepsi.*

Lilija Kudirkienė

Druvis: Almanach Centru etnakasmalogiji «Kryūja», Mensk, 2005, № 1. – 276 p.

Pristatydami pirmąjį 2005 m. pasirodžiusio almanacho „Druvis“ numerį, jo rengėjai – gudų etnokosmologijos centras „Kryūja“ – pabrėžia, jog pagrindinė šio leidinio paskirtis yra nacionalinio ir etninio gudų identiteto palaikymas ir skatinimas.

Neįprastai didelio formato, solidžios apimties, plačios tematikos almanachas skirtas supažindinti su baltarusių mokslininkų bei užsienio autorių tyrimų rezultatais kultūrologijos, etnokosmologijos, etnografijos, istorijos, geopolitikos, politologijos srityse. Taip pat